

Protokoll fört vid enskild föredragning

Regeringskansliet

Enheten för rättsliga och internationella frågor, Rk1a

Beslutande

Minister

Ingrid Zetterman

Föredragande

Rättschef

Michaela Slotte

Justerat

Omedelbart

Nr 55

Justitieministeriets begäran om yttrande
över behoven att revidera
sekretessgrunderna i rikets
offentlighetslag

ÅLR 2025/2648

177 Rk1a

Beslut

Landskapsregeringen beslöt avge utlåtande enligt bilaga.

Hänvisning
VN/27452/2020

Justitieministeriet

Kontaktperson
Rättschef Michaela Slotte

kirjaamo.om@gov.fi

Ärende

Yttrande över behoven att revidera sekretessgrunderna i rikets offentlighetslag

Bakgrund

Justitieministeriet har begärt ett utlåtande om de eventuella behoven att ändra sekretessgrunderna i offentlighetslagen. En arbetsgrupp som tillsatts av justitieministeriet har berett ett betänkande om uppdatering av offentlighetslagen. Arbetsgruppen hade inte i uppdrag att granska sekretessbestämmelserna i lagen. Av remissvaren framgick emellertid att behoven att revidera sekretessgrunderna behöver bedömas på ett mera heltäckande sätt som en del av uppdateringen av lagen. Syftet med utlåtandebegäran är att samla in synpunkter på de centrala utmaningar som hänför sig till tillämpningen av sekretessgrunderna i 24 § offentlighetslagen och på behoven att utveckla lagstiftningen. Remissinstanserna ombeds därför svara på några specifika frågor rörande sekretessgrunderna.

Behörighetsfördelning

Regleringen av handlingars offentlighet inom landskaps- och kommunalförvaltningen nämns inte specifikt i självstyrelselagens för Ålands (1991:71) uppdelning av lagstiftningsbehörigheten mellan landskapets och rikets lagstiftande organ. Däremot kom högsta förvaltningsdomstolen år 1973 till slutsatsen att rikets offentlighetslagstiftning inte kunde tillämpas på landskapsstyrelsens handlingar eftersom lagstiftningsbehörigheten för landskapets myndigheter hör till Åland. Efter det erhöll landskapsregeringen rätten att upprätthålla ett arkivverk till vilket även statliga myndigheter levererar handlingar. I samband med att landskapsarkivet upprättades år 1978 trädde förordningen om arkivförvaltning i landskapet Åland (ÅFS 1977:97) i kraft.

Landskapsregeringen konstaterar att nuvarande offentlighetslag (ÅFS 2021:79) för Åland trädde i kraft den 1 januari 2022. Rikets lag om offentlighet i myndigheternas verksamhet (FFS 621/1999) är således huvudsakligen inte tillämplig på Åland. Rikets offentlighetslagstiftning kan i vissa avgränsade situationer bli tillämplig hos myndigheterna inom landskaps- och kommunalförvaltningen.

I samband med EU-medlemskapet fördes det in en särskild bestämmelse om sekretess i självstyrelselagen. Enligt 60a § i självstyrelselagen gäller rikslagstiftningen för sekretess och handlingars offentlighet i frågor som avses i 9 och 9a kap. i självstyrelselagen. Detta hänvisar till självstyrelselagens kapitel om internationella förpliktelser och ärenden som gäller Europeiska unionen. Bestämmelsen ska ses mot bakgrunden av att landskapsregeringen och dess förvaltning i dessa ärenden tar del i den nationella beredningen och i det nationella beslutsfattandet. Ur detaljmotiveringen framgår att högsta förvaltningsdomstolen kort före 1994 hade avgjort ett mål där det bekräftades att rikslagstiftningen ska tillämpas också i landskapet Åland när det är fråga om förhandlingar rörande internationella fördrag. Genom 60a § utvidgades rikslagstiftningen om sekretess och handlingars offentlighet också till ärenden som behandlas inom Europeiska unionen i den mån saken inte regleras direkt av EU-rätten. Bestämmelsen ska ses mot bakgrunden av att Ålands regering och dess förvaltning, i de angelägenheter som regleras i 9 och 9a kap. självstyrelselagen tar del i den nationella beredningen och i det nationella beslutsfattandet. I praktiken gäller paragrafen framförallt beredningen av nya rättsakter inom den Europeiska unionen samt överträdelseärenden i förhållande till unionsrätten. Då det gäller verkställigheten av unionens politik på Åland, exempelvis notifieringar av statligt stöd, beslut om stöd till enskilda inom ramarna för ERUF- och ESF-programmen och liknande verkställighetsärenden ska däremot den åländska offentlighetslagstiftningen följas enligt huvudreglerna i 27 och 42 §§ självstyrelselagen.

Utöver de situationer som följer av 60a § i självstyrelselagen anges i 4 § 1 mom. 7 punkten i lagen om offentlighet i myndigheternas verksamhet (FFS 621/1999) att rikslagen enbart tillämpas hos myndigheterna i landskapet Åland när de i landskapet utför uppgifter som ankommer på riksmyndigheterna. I praktiken hänvisar detta till de situationer då förvaltningsuppgiften faller inom rikets lagstiftningsbehörighet men uppgiften sköts av myndighet inom landskaps- och kommunalförvaltningen med stöd av överenskommelseförordning eller 30 § i självstyrelselagen. Högsta domstolen har ansett att detta inte enbart gäller offentlighetslagstiftningen utan samtliga allmänna förvaltningsrättsliga procedurbestämmelser, dvs. också allmän förvaltningslagstiftning och lagstiftning om skyddet av personuppgifter. Det föreslås i betänkandet bl.a. att det i fortsättningen inte skulle särskilt föreskrivas om tillämpningen av lagen på myndigheter i landskapet Åland, när de utför uppgifter som ankommer på riksmyndigheterna. Det konstateras att offentlighetslagen för Åland har nyligen reviderats och att informativa bestämmelser om hur rikets offentlighetslag ska tillämpas vid myndigheterna på Åland finns i denna lag, vilket har ansetts vara tillräckligt. Landskapsregeringen konstaterar att eftersom behörigheten i dessa fall följer direkt av självstyrelselagen torde ingen särskild reglering om detta i rikets offentlighetslag vara nödvändig.

Landskapsregeringen anser att enbart det förhållandet att en handling har uppförts av en riksmyndighet eller innehåller uppgifter som är sekretessbelagda i riket inte medför att

handlingen eller uppgifterna ska anses höra till rikets lagstiftningsbehörighet när handlingen kommer in till en myndighet inom landskaps- och kommunalförvaltningen. Högsta domstolen har ansett att enbart det förhållandet att ett lagrum i en landskapslag reglerade behandling av personuppgifter om brottmål inte medförde att regleringen direkt gällde rättskipning, förundersökning, verkställighet av domar och straff eller utlämning för brott. Landskapsregeringen tolkar domstolens slutsatser så att landskapet har behörighet att i landskapslag föreskriva om hur myndigheterna inom landskaps- och kommunalförvaltningen kan eller ska behandla sådana personuppgifter som ursprungligen kan ha kommit till i samband med en riksmyndighets förvaltningsutövning, förutsatt att bestämmelserna i landskapslag inte anknyter direkt till när myndigheter inom landskaps- och kommunalförvaltningen ska utföra förvaltningsuppgifter inom rikets lagstiftningsbehörighet.

Landskapsregeringens synpunkter

Följande frågor som ställs i utlåtandebegäran önskar landskapsregeringen kommentera:

Vad anser ni behöver utvecklas i de nuvarande sekretessgrunderna i 24 § i offentlighetslagen? Är det något väsentligt som saknas i de nuvarande sekretessbestämmelserna? Beskriv och motivera utvecklingsbehovet så utförligt som möjligt.

Som framgår av redogörelsen över lagstiftningsbehörigheten ovan så tillämpas rikets offentlighetslag enbart i ett fåtal situationer av självstyrelsemyndigheterna eftersom landskapet har lagstiftningsbehörighet rörande offentlighet för handlingar som inkommer till självstyrelsemyndigheterna. Däremot finns det ett behov av att sekretessbrytande bestämmelser i rikslagstiftningen även gäller i förhållande till självstyrelsemyndigheterna så att det är möjligt att dela sekretessbelagd information mellan rikets myndigheter och självstyrelsemyndigheterna vid behov. Sådana bestämmelser saknas i dagsläget i rikets offentlighetslag.

Har ni upptäckt någon bestämmelse i speciallagstiftningen om sekretess för uppgifter eller handlingar som strider mot sekretessbestämmelserna i offentlighetslagen?

Landskapsregeringen konstaterar rent generellt att speciallagstiftningen ofta innehåller sekretessbrytande bestämmelser som det kan finnas behov av att gäller även i förhållande till självstyrelsemyndigheterna. På så sätt säkerställs att rikets myndigheter vid behov kan dela information även med självstyrelsemyndigheterna och att lagstiftningen inte behöver ändras då behovet uppkommer.

Rätten att lämna ut sekretessbelagd information ur en arkiverad myndighetshandling

Enligt 35 § 1 mom. i lagförslaget får Riksarkivet lämna ut sekretessbelagd information ur en arkiverad myndighetshandling för forskning eller för tillgodoseende av intressen, rättigheter och skyldigheter eller rättsskydd. Det bör övervägas huruvida lagförslagets 35 § 1 mom. borde utvidgas till att gälla alla arkiverade myndighetshandlingar oavsett handlingarnas förvarings- eller arkiveringsplats. Statliga myndigheter verksamma på Åland har sedan 1970-talet överfört sina handlingar med stöd av självstyrelselagstiftningen till Ålands landskapsarkiv. När det är fråga om utlämnande av handlingar eller uppgifter i handlingar som hänför sig till förvaltningsuppgifter som tillhör statens behörighet, följer Ålands landskapsarkiv rikets offentlighetslagstiftning enligt 3 kap. offentlighetslagen (2021:79) för Åland samt självstyrelselagen och därutöver mer preciserande lagstiftning, exempelvis Statsrådets förordning om säkerhetsklassificering av handlingar inom statsförvaltningen (FFS 1101/2019).

Det finns dessutom en stor mängd arkiverade handlingar hos andra myndigheter och instanser än Riksarkivet. När det gäller dataskyddslagstiftningen är tillhandahållandet av information som innehåller särskilda kategorier av personuppgifter för arkiveringsändamål av allmänt intresse inte beroende av hos vilken myndighet eller instans informationen är förvarad (arkiverad).

Minister

Ingrid Zetterman

Rättschef

Michaela Slotte